

Overwinterende valse vleermuis in Overijssel

Tijdens de jaarlijkse controle van overwinterende vleermuizen in ondergrondse objecten werd in een ijskelder in de omgeving van Ommen een grote vleermuis opgemerkt. Omdat het niet mogelijk was de ijskelder te betreden en dichter bij de vleermuis te komen, en het exemplaar aan het plafond tussen andere vleermuizen hing, was de soortdeterminatie aanvankelijk niet helemaal zeker. Bij een volgende controle, op 6 februari 1996, bleek dat het hier om een valse vleermuis ging. Het betreft de noordelijkste melding van deze soort in Nederland, althans in deze eeuw. In Overijssel werd eerdere keer een valse vleermuis opgemerkt. Dit betrof een melding van een geringd exemplaar dat werd gevonden in een silo van een graanpakhuis op 5 oktober 1964 te Markelo (med. B. Hoekstra).

Overwinterende valse vleermuizen zijn in Nederland voorname bekend van de kalksteengroeven in Zuid-Limburg. Buiten dit gebied overwintert de soort alleen regelmatig in kelders van 't Loo bij Apeldoorn. De laatste winters werd hier slechts één exemplaar geteld (med. G. Glas). De ijskelder bij Ommen ligt ruim 45 km ten noordoosten van Apeldoorn.

Roel Hoeve, Kees Mostert & Kees Zoon

Boommarters in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland

Het Nationaal Park Zuid-Kennemerland is officieel nog maar nauwelijks realiteit (op 21 november 1995 ingesteld), of de eerste indicatorsoort voor optimaal ontwikkeld loofbos dient zich aan: de boommarter. Nu weten we al langere tijd dat

WAARNEMINGEN

Valse vleermuis, overwinterend bij Ommen. Foto Kees Mostert

in Zuid-Kennemerland een populatie boommarters voorkomt. We weten alleen niet hoe groot die populatie is en waar de kern zich bevindt. Zelfs weten we niet zeker of de boommarter zich in het gebied voortplant. Behalve vijf vondsten van doodgereden mannelijke dieren en enkele (oncontroleerbare) waarnemingen van levende dieren, zijn er nog geen nestbomen, latrines of uitwerpselen aangetroffen. Wel zijn op verschillende locaties krabsporen gevonden. Voor een overzicht van de waarnemingen tot 1993 kunnen we verwijzen naar Timmermans & Melchers (1994).

Het aantal zichtwaarnemingen van marters lijkt toe te nemen in Kennemerland. Foto Gerard Müskens

Er zijn na 1993 nog enkele waarnemingen toe te voegen, alle zichtwaarnemingen. De heer Jaap Boender, eerder al vinder van enkele boommarters als verkeersslachtoffers in het gebied, zag op 12 juli 1994 op circa 5 meter afstand een levende marter, nabij de kano-baan in het recreatiegebied Spaarnwoude (mond. med. Martin Melchers). Nog spannender zijn drie recente zichtwaarnemingen uit maart 1996, alle onafhankelijk van elkaar en geconcentreerd in een vrij klein gebied. Zo zag E. Koehorst in het Midden-Heerenduin bij Driehuis hoe een marter uit een boom kwam zetten en het pad kruiste, waar ze vervolgens oog in oog kwamen te staan. In Duin en Kruidberg, ongeveer 1,5 km ten zuiden daarvan, zag Ingeborg van Splunder op 31 maart een grote bruine marter langzaam over een tak van een beuk lopen. Eerder deze maand was mevrouw Hartog, die minder dan 1 km zuidelijker langs de bosrand woont, ook al getuige van een grote marter, die zij op vrij grote afstand over een duinrug zag lopen. Bovendien hoorde zij 's nachts meermalen een soort 'kekken', dat zij als anders bestemde dan dat van een vos.

Na deze recente zichtwaarnemingen hebben we op verzoek van Mariëtte Jansen (Natuurmonumenten) een middag georganiseerd waarbij toezichthouders, excursieleiders en

belangstellenden van het Nationaal Park (zowel van Natuurmonumenten als van de Kennemerduinen) informatie kregen over de leefwijze van de boommarter en over de wijze waarop sporen van de boommarter te herkennen zijn. We gaan ook actief op zoek naar martersporen. We hopen maar dat er dan binnenkort eens aanwijzingen voor voortplanting worden gevonden!

Kees Kapteyn (Noordhollandse Zoogdierstudiegroep), Rombout van Eekelen en Fred Kruidbos (Werkgroep Boommarker Nederland-VZZ)

Literatuur

Timmermans, G. & M. Melchers, 1994. Het mysterie van de boommarker ten westen van Amsterdam. Een onopgemerkte populatie in de binnenduinrand!
- Marterpassen II, Jaarbrief Werkgroep Boommarker Nederland over 1993: 23-26.

Renovatie ruïne ont-hult dwergvleren

In de winter van 1993/94 zochten vier man (Joost Verbeek, Kees Mostert, Jan Wondergem en ondergetekende) naar overwinterende vlermuizen in de

Ruïne van Brederode. Foto Piet Zomerdijk

Ruïne van Brederode te Santpoort-Zuid, in de omgeving van Haarlem. In de vele spleten en achter balken in verschillende vertrekken werden toen ongeveer 50 dwergvleermuizen aangetroffen.

Er zijn in Nederland maar weinig objecten waar 's winters dwergvleermuizen geteld worden. De soort overwintert namelijk niet op vochtige ondergrondse plaatsen zoals bunkers en kelders, maar vooral op drogere plekken in spouwmuren en dergelijke. Door de ontoegankelijkheid voor onderzoekers zijn de dieren daar niet te tellen. Ook in de Ruïne van Brederode verschuilen de dieren zich op plekken die nauwelijks te bekijken zijn. Tijdens de jaarlijkse telling in 1994/95 werd in dezelfde ruimten een even groot aantal dwergvleermuizen ontdekt. Nu bekeken we echter ook nog een andere ruimte op een etage hoger. Op die hogere etage zaten naar schatting nog eens 50 dwergvleermuizen diep weggekropen achter een hoge balk. Bij de derde telling (1995/96)

bleek dat de ruïne in de steigers stond om gerenoveerd te worden. Het aantal dwergvleermuizen in de vertrekken op de begane grond en kelderverdieping lag beduidend lager, en viel dus wat tegen. Maar in het vertrek op de hogere etage zat achter een lange, dikke balk een enorme groep dwergvleermuizen. De dieren zaten daar zo dicht opeengepakt, dat we de telling enkele malen (met verrekijker) moesten herhalen. Naar schatting zaten er minimaal 350 dwergvleermuizen!

De renovatie van de ruïne had wellicht een versturende invloed op de overwinterende dwergvleermuizen. De vertrekken waar normaliter veel dieren zaten bleken vrijwel verlaten. Maar misschien is het wel aan de renovatie te danken, dat we nu weten dat het aantal overwinteraars vele malen groter is dan de honderd dieren die we voorheen telden, en dat de Ruïne van Brederode het hoogst bekende aantal overwinterende dwergvleermuizen herbergt.

Kees Kapteyn, Provincie Noord-Holland, Dienst Ruimte en Groen, Postbus 6090, 2001 HB Haarlem.